

2025. május 9. péntek – 5785. ijar 11.

www.frankel.hu

péntek 18:30 | o. 26. | gy. gy. 19:49 | szombat 10:00 | havdala 21.02

81/11

AHAREJ MOT és KEDOSIM (III. Mózes 16.1. – 20.27.)**אַחֲרֵי מוֹת - קְדוּשִׁים**

Hetiszakaszunk kettős szidra, amelynek első fele a Jom Kippuri Szentély-szertartás módozatait, áldozatait, ismerteti, míg másik részében a mindennapi élet zsidó vetületének megszentelt volta a téma.

Az elsőnek teljes címe Ácharé Mot (אֲחֵרֵי מוֹת), jelentése „halála után”. Áháron két fia – mivel idegen tüzet vittek a Szentek Szentjébe – holtan esett össze, mintha villám sújtotta volna őket. A tragédia után történt, hogy az Örökkévaló utasítást adott a kohanitáknak Áháron leszármazottjainak, hogy mikor és milyen körülmények között, milyen öltözetben léphetnek be a Szentek Szentjébe. Egyszer egy évben Jom Kippurkor. Szó esik a két kecskebokról, melyekre sorsot húztak, az egyiket feláldozták, a másikra ráolvasták Izrael közösségének bűneit és elbocsátották a pusztába. Mivel a Jom Kippuri szertartásokat részletezi a hetiszakasz, ez a rész a Szombatok Szombatjának, az Engesztelésnapjának ünnepi Tóra olvasmánya is. A szidra második részében a családi élet tisztaságáról, a kívánatos és tiltott házasságokról, viszonyokról, a fajtalanok elítéléséről beszélünk, jelezve, hogy az erkölcsi élet szeplőtlensége a bűnbocsánat fontos feltétele. A második felolvasott hetiszakasz címe Kodosim (קְדוּשִׁים), jelentése „Szentek”. Az Örökkévaló szent, legyünk tehát mi is azok. Ha végigmegyünk az elvárások részletein, láthatjuk, hogy a tízparancsolatot megtaláljuk a sorok között és azt is, hogy az emberséges, szociális érzékenységet hirdető utasításoknak a kicsengése: „légy ember. Ha emberséges ember leszel eléred a szentség szintjét, megfeleltél a követelményeknek.”

Többek között az áldozati rendről beszél, amit a főpap (כהן גדול) vezetett le Jom Kippur napján a Szentélyben. Ez innen, a pusztabeli Hajlékból kezdődött és a jeruzsálemi Szentélyben teljeseedett ki. Lényege: a főpap, akinek feloldozást kell hozni a nép vétkeire – két kecskabakot mutat be áldozatul. A kettőre sorsot vetnek; egyik az Örökkévaló lesz, mint bemutatott vétekáldozat, míg a másikat elküldik egy kietlen, kopár helyre – Ázázél – és az, mintegy, magával viszi a nép vétkeit. A dolog értelme jelképes – mondja Maimonidész – ugyanezen az alapon működik napjainkban, a Ros Hásánakor esedékes Táslich (amikor eldobjuk vétkeinket) és a napjainkban dívó erev jom kippuri Káppárot (Káporesz) szertartás: itt a szárnyas lesz feláldozva a vétkes ember helyett és ott meg a bakkecske. A jelképes aktus akkor lesz kézzelfoghatóan érthető, amikor – a továbbiakban – elolvassuk az áldozatrendszer centralizálását célzó intézkedéseket (csak a Hajlékban, illetve később a Szentélyben, csak tiszta állatokat stb.) „hogy ne áldozzanak azoknak a bakoknak (szatíroknak) amelyekkel kacérkodnak” (paráználkodnak). Miután Maimonidész és mások szerint az egész zsidó áldozati rendszer célja az volt, hogy elterelje a nép érdeklődését a pogány praktikáktól – logikus, hogy ezt szolgálta a jom kippuri „bűnbak” is. Itt írja elő a Tóra a vér befedésének kötelességét (ha egy tiszta állatot vagy szárnyast levágnak), a közeli rokonokkal való nemi kapcsolatok tilalmát, valamint a homoszexualitás és egyéb elferdülések tilalmát. Szakaszunkban 2 cselekvő és 26 tiltó micva van.

„Egyiptom országának cselekedete szerint, amelyben laktatok, ne cselekedjeteK és Kánaán országának cselekedete szerint, ahová én viszlek benneteket, ne cselekedjeteK, törvényeik szerint ne járjateK. Rási: „Ez azt mondja nekünk, hogy az egyiptomiak és a kánaániak tettei romlottabbak voltak, mint az összes többi nemzeté, és hogy Egyiptom körzete, ahol az izraeliták laktak (אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם בָּהּ), még korruptabb volt, mint az egész Egyiptom.” Az „avoda zarah”, a bálványimádás tilalmát erősíti meg az Örökkévaló. Nem véletlenül. Az egyiptomi szolgátság idején, az ottani szokások és bálványok szívárogtak be a nép mindennapjaiba, hiszen egésznap azok vették körül életük perceit. Most, a vándorlás alatt, és a megígért földön élőkötől, csak a bálványok különféle alternatívái tolulnak folyton feljűk. Az aranyborjú bűne, örök intelemként lebeg a zsidó nép felett. Miket is tanultunk belőle? 1. Soha ne távozzon el tőlünk az Istenfélelem. 2. Soha ne forduljunk más alternatívák imádása felé. 3. Ne készítsünk semmilyen hasztalan bálványt magunknak. 4. Még az igaz vezetők, mint Áron is tévűtra térhetnek, de Áron nagysága abban nyilvánult meg, hogy valódi megbánást tanúsított. Felmerűlhet a kérdés, hogy akkor Jákob és nemzedéke bálványimádó lett volna? A választ a Tur HaAroh-ban találjuk: „Jákob idejében ez a tilalom még nem volt érvényben, mivel a ובהקוּתִיהֶם לֹא תִלְכוּ általános elvét, miszerint „ne vegyék át vallási vagy kulturális szokásaikat”, még nem hozták törvénybe. Ez az oka annak, hogy Jákob szabadon kenhetett fel oszlopokat, állított oltárokat és hasonlókat a Hashem imádatához. Manapság, a kinyilatkoztatás után, mindezt törvényen kívül helyezték, mert azt a benyomást kelti, hogy nem különbözűnk annyira más vallásokötől.” Amikor az Örökkévaló, a mostani szidrában felszólítja a zsidókat, hogy ne járjanak az idegen kultuszok törvényei szerint, megakarja óvni a jövő Áronjait attól, hogy elbukjanak. Hiszen ő a sálom bájt őrzése közben bukott el. Ebből azt tanuljuk, hogy nincsen olyan micva, amiért érdemes az Örökkévaló ellen cselekedni, vagy akár a saját, vagy embertársaink életét veszélyeztetni. Mert ezzel, bűnnel szennyezzük be az Örökkévaló szavait, még akkor is, ha eredetileg a jószándék vezérelt bennűket. Azért is nagyon fontos a mostani hetiszakaszunk, mert az engesztelés mikéntjét is elénk tárja. De hallgassunk az Örökkévalóra, mert több aranyborjút már nem fog nekűnk megbocsátani. Ahhoz ma nincsen nekűnk Mózesűnk.

Jonathan Sacks a „szeresd embertársadat” parancs kapcsán felvetődő – és fontos leszögezni: a zsidó hagyományban történelmi gyökerekkel egyaránt rendelkező – partikularista és univerzalista értelmezési lehetőségekhez a papi elitizmus kérdésén keresztül közelít. Kommentárja arra hívja fel a figyelmünket, hogy a szakasz nyitómondataiban Isten „hallgatóságot cserél”. A Tóra harmadik könyve elsősorban az áldozatok rendjével foglalkozik, kitüntetett szereplői az áldozatokat bemutató papok, egy olyan elitcsoport tehát, amelynek feladata Isten szolgálata, és amelybe csak beleszületni lehet. Ez a – minden korabeli közel-keleti társadalomban jelenlévő – elitcsoport szorul egy döntő pillanatra háttérbe a hetiszakasz elején: „Az Örökkévaló azt mondta Mosenek: Szólj Izrael gyermekeinek egész községéhez és mondd nekik: Szentek legyetek, mert szent vagyok én, az Örökkévaló, a ti Istenetek” Isten Mosen keresztül az „Istenközeliség” követelményét kiterjeszti kivétel nélkül mindenre, Sacks saját szavával „demokratizálja” a papi funkciót. A „szentségnek” a hetiszakasz következő részében közölt előírásai egyszerre rituálisak és erkölcsiek, mindenki minden hétköznapi cselekedetére vonatkoznak az öltözködés szabályaitól a munkaadó és a munkavállaló viszonyának szabályozásáig. Isten voltaképpen egy szent közösség, egy szent állam és társadalom építésére szólítja fel Izraelt, hiszen már a második könyvben is „Papok Királyságának” nevezte őket. Mindennek háttérében Sacks szerint az egyetemes emberi méltóság bibliai hite áll, a Teremtés történetének híres sorai, melyek szerint Isten a saját képére és hasonlatosságára alkotta meg az embert, mindegyikünket, ez pedig problémássá tesz mindenféle születési előjogot, különösen Isten szolgálatát illetően, megelőlegezve és megalapozva az emberi jogok fogalmát. Ebből fakadóan, könnyen kikövetkeztethető Sacks álláspontja a „szeresd felebarátodat” parancsra vonatkozóan is – minden emberi lényre, és nem csak Izrael népe tagjaira vonatkozik. Ami a kortárs Közel-Keleten forradalmi, újító gondolat volt, normává lett a liberális demokráciákban. Míg az ókori Közel-Keleten a vallás az eredendő társadalmi hierarchia igazolása volt, elég az istenkirályságokra gondolni ennek belátásához, az egyetlen Istentől „egyforma távolságra” vannak saját képére formált teremtményei, a közöttük lévő különbségeknek nincs köze a születéshez, csak az alkalmassághoz: ezt garantálja a szabad verseny, hiszen hierarchia természetesen volt az ókori Izraelben is, de összefért az egyenlő emberi méltósággal, ennek különösen erős bizonyítéka Sacks szerint, hogy éppen a papság köréből jött ez a felismerés, épp a harmadik könyvben olvashatóak a fentebbi mondatok. A második Szentély lerombolása után a papi szolgálatot, az áldozatot az imarend váltotta fel, valóban mindenki pappá vált, a zsidó otthonok és a zsinagógák apró Szentély-töredékek lettek, a Tóra tanulása pedig bárki számára megbecsülést hozhatott, a születési előjogok helyét végképp átvette a teljesítmény a rabbinikus zsidóságban. „Mindannyian szentek lehetünk, ha életünket Isten szolgálatává, társadalmainkat Isten lakhelyévé változtatjuk”, zárja gondolatmenetét Jonathan Sacks.

Geréby György, filozófus, a CEU professzora latin és görög fordítását vizsgáltam. A héber *reá* [רעה] szó fordítása „plészion” illetve „proximus”, ami a szomszédot (tehát a nép tagját – na de ki is az a nép?) és nem általában a felebarátot jelenti. A szakasz szövege következetesen ezt alkalmazza, kivéve a 17. versben, ahol a tilalom a „testvér” gyűlöletének tilalmára vonatkozik. „Ne gyűlölöd testvéredet a gondolataidban” – az összes magyar fordítás itt a hébert követve „szívedben”-t fordít, ami ugyan a latinnak megfelel, de a görög az egészen más jelentésű *dianoia* szót használja, ami a lélek gondolkodó képességét jelenti, és pedig az észet. Magyarul: „ne borítsa el az elmédet a szomszédod iránti gyűlölet, és ne azon törd a fejed, hogy miképpen árthatnál neki”. Sokkal nehezebb értelmezni az utolsó parancsot: Mit jelent az, hogy úgy szeresd felebarátodat (szó szerint: a szomszédodat), mint tenmagadat? A nyilvánvaló esetről könnyen érthető: ha nagyon szereted magadat, szeresd úgy a szomszédodat - felebarátodat, embertársadat is (most tekintsünk el attól, hogy ez a három fogalom nem egészen ugyanazt jelenti). Én egy másik aspektusra hívnám fel a figyelmet: tényleg általánosan igaz-e, hogy az ember szereti önmagát? Mi van akkor, ha valaki nem szereti magát? Nem találkozunk-e sok olyan esettel, amikor valaki nemhogy nem szereti, de gyűlöli önmagát? Akik annyira haragban vannak önmagukkal, hogy még az életüknek is inkább véget vetnek (lásd az ön- és tömeggyilkos pilóta esetét), vagy mások elleni agresszióvá formálják az öngyűlöletüket? Azaz, ha gyűlölöm magamat, akkor a másikat is jogom van gyűlölni? Elvégre úgy kell szeretnem, ahogy magamat – magamat viszont gyűlölöm... A gyakorlatban tapasztalható öngyűlölet lehetőségéből vajon nem következik-e az önszeretet kötelessége? Arra tanít a parancs, hogy a felebarátot akkor tudjuk szeretni, ha magunkat is szeretjük? Úgy gondolom, az ennek a parancsolatnak a nem azonnal nyilvánvaló követelménye, hogy az ember ne gyűlölje önmagát. A parancs háttérében a Berésit (Genezis) 1:26 áll: „az ember az Örökkévaló képére és hasonlatosságára teremtett”. Ebből az a kötelezettség következik, hogy az embert nem szabad gyűlölni, mert akkor az Örökkévaló képmását gyűlöljük. Az embergyűlölet a teremtettség, az Örökkévaló jóindulatának megvetése. A képmást szeretni kell, mert az Örökkévalót szeretjük, akinek képét és hasonlatosságát minden ember – így saját magunk is – hordozza. A következő kérdés az „önmagam” szó jelentése. Ha nem kérdik, persze tudjuk, kik is vagyunk, de minél jobban belegondolunk, annál kevésbé lesz világos a felelet. Ki vagyok én, mint apa vagy anya? Ugyanaz vagyok-e a munkahelyemen, mint a barátaim között? Ugyanaz-e a nyilvános arcom, mint az otthoni énem? Az élet által ránk osztott számtalan szerep alkot egyáltalán olyan egységet, amit az „én” szó feltételez? De ha magamról sem tudom pontosan, hogy ki vagyok, elvárhatom-e ezt a szomszédomtól? Végül pedig a fő kérdés az, hogy miért parancsol és tilt valamit a Mindenható? Miért hangsúlyozza magát, mint jogi forrást a Mindenható? Azért teszi-e ezt, mert az igazság ezt kívánja, vagy azért igazság ez, mert ez fejezi ki az akaratát? A kérdés nagyon messzire vezet. Ha ugyanis azért parancsol valamit a Mindenható, mert az igazság ezt kívánja, akkor ez azt jelentené, hogy Neki is engedelmessé válna.

kell valami Tőle függetlenül fennálló abszolút igazságnak. Ezzel szemben áll a másik álláspont, hogy a törvények egyedül az Örökkévaló akaratát fejezik ki. Ez esetben Ő maga az igazság, és ő dönt a törvények felől, és a törvények igazsága az Örökkévaló igazságán alapul. Talán ezért lehetséges, hogy Ábrahám és Mózes is vitatkozhat vele, sőt, meggyőzheti a Mindenhatót. Ha ugyanis nem Ő lenne a Törvény végső forrása, akkor bármilyen engedménye ellentmondana az abszolút igazságnak. Márpedig az Örökkévaló nem egy absztrakt igazság pusztán személytelen végrehajtója.

HÍREK A VILÁGBÓL

A Győzelem Napja – 80 éve fejeződött be a Második Világháború az európai kontinensen. https://bzsh.hu/2025/05/08/a-gyozelem-napja80/
Élet Menete 2025 – Soha többé! A holokauszt áldozataira és a jelen kihívásaira emlékezünk. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megemlekezesek/élet-menete-2025-soha-tobbe-a-holokauszt-aldozataira-es-a-jelen-kihivasaira-emlekezunk
Felvonulást tartanak a náci rezsimhez kapcsolódó történelmi helyszíneken, köztük Hitler bunkerén is áthaladnak, jelképezve elkötelezettségüket a múltból való tanulás és a megisméltetés megakadályozása mellett. https://www.szombat.org/politika/nacik-bunbano-leszarmazottai-tuntetnek-izraelert-nem-maradunk-ujra-csendben
Hangfelvételek megerősítik, hogy valóban maga Hitler rendelte el a holokausztot. https://kibic.hu/2025/05/06/hangfelvetelek-megerositik-hogy-valoban-maga-hitler-rendelte-el-a-holokausztot/
A hadsereg őrizetbe vett egy palesztint, aki a gyanú szerint tegnap tüzet nyitott két tartalékos katonára Dzszenin közelében. https://izraelinfo.com/2025/05/08/netanjahu-biztosan-tudjuk-hogy-21-tusz-eletben-van-tovabbiharom-eseteben-bizonytalan-a-helyzet-hirszuret/
A túszejtő likvidálása, terrorelhárítás Fauda módra, dráma Riáddal és Katar-gate. https://ujkelet.live/2025/05/08/a-tuszejto-likvidalasa-terrorelharitas-fauda-modra-drama-riaddal-es-katar-gate/
Martin Bormann , a „leghűségesebb párttárs”. https://mult-kor.hu/martin-bormann-a-leghusegesebb-parttars-20250429
Amerika veheti át Gáza irányítását, amíg stabilizálják a területet. https://hvg.hu/vilag/20250507_Amerika-veheti-at-Gaza-iranyitasat-amig-stabilizaljak-a-teruletet
A Zsidó Világkongresszusnak hiányozni fog Ferenc. https://www.portfolio.hu/percrol-percre/759373/a-zsido-vilagkongresszusnak-hianyozni-fog-ferenc-980163
Izraeli kutatók 90 százalékos pontossággal jósolják meg a villámcsapások helyét. https://bzsh.hu/2025/05/07/izraelikutatok-90szazalekos-pontossaggal-josoljak-meg-a-villamcsapasokat/
Schlomit Flaum : az első izraeli női világutazó. https://mazsihisz.hu/a-zsidosagrol/tortenelem/schlomit-flaum-az-első-izraeli-noi-vilagutazo
A német MDR közszolgálati rádió és televízió tegnap közzétett vizsgálata során előkerült egy rendőrségi akta a náci háborús bűnözőről, Josef Mengele-ről. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/eichmann-elkaptak-mengele-idejeben-elmekult
Jótekonysági koncert az Emlékezzünk és Emlékeztessünk Alapítvány javára. https://kibic.hu/2025/05/06/jotekonysagi-koncert-az-emlekezzunk-es-emlekeztessunk-alapitvany-javara/
Izrael két történet között szakad szét? https://izraelinfo.com/2025/05/07/izrael-ket-tortenet-kozott-szakad-szet/
Letartóztatás , segítség a szíriai drúzoknak, amerikai kapcsolatok és Katar-gate. https://ujkelet.live/2025/05/08/letartoztatasi-segitseg-a-sziriai-druzoknak-amerikai-kapcsolatok-es-katar-gate/
Tel-Aviv repterét rakétatámadás érte, a Wizz Air is törölte az izraeli járatait. https://168.hu/kulfold/tel-aviv-repter-raketatamadas-wizz-air-izraeli-jarat-torles-287247
Új német kancellár: „Nagyon aggasztó számunkra Izrael” https://www.atv.hu/kulfold/20250507/nemet-kancellar-merz-izrael/
Siófoki sábatonra invitál a Frankel körzet. https://bzsh.hu/2025/05/07/siofoki-sabatonra-invital-a-frankel-korzet/
Barbie : egy baba, egy amerikai álom, egy zsidó nő víziója. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/élet-forma/barbie-egy-baba-egy-amerikai-alom-egy-zsido-no-vizioja
Az amerikai Seattle-ben több tucat Izrael-ellenes tüntetőt vettek őrizetbe kedden Washington állam egyetemén (University of Washington), mert elfoglalta az intézmény egy épületét. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/seattle-tobb-tucat-eroszakos-izrael-ellenes-tuntetot-vettek-orizetbe
Hogyan látnak minket a nem zsidó fiatalok? https://kibic.hu/2025/05/02/hogyan-latnak-minket-a-nem-zsido-fiatalok/
Fordított prioritások, 21 és az órét kiosztó tús. https://ujkelet.live/2025/05/08/forditott-prioritasok-21-es-az-oret-kioszto-tusz/
Palesztinparti tüntetők foglalták el a Columbia Egyetem könyvtárát, behívták a rohamrendőrséget. https://24.hu/kulfold/2025/05/08/new-york-columbia-egyetem-palesztinparti-tuntetok-rohamrendorseg/